

форматі, в яких використовуються гіперпосилання, передбачено поділ на розділи і блоки, застосовуються засоби наочності, відео та аудіо.

Очевидно, що платформа Moodle має широкий спектр функцій та можливостей для забезпечення якісного навчального процесу, які дають змогу забезпечити основні методичні принципи: формування мотивації в студентів до навчання; можливість багаторазового повторення навчального матеріалу відповідно до своїх здібностей; створення умов для розвитку; забезпечення індивідуального підходу до навчання.

Список використаних джерел

1. Moodle Statistics. URL: <https://moodle.net/stats/>
2. Бодик О. П. Особливості створення дистанційного курсу для студентів-філологів засобами платформи Moodle // Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції «MoodleMoot Ukraine 2021. Теорія і практика використання системи управління навчанням Moodle» <https://2021.moodlemoot.in.ua/course/view.php?id=18&lang=en> (17.06.2021).
3. Система електронного навчання ВНЗ на базі MOODLE: Методичний посібник / Ю. В. Триус, І. В. Герасименко, В. М. Франчук // За ред. Ю. В. Триуса. – Черкаси, 2012. – 220 с.

Анастасія Санівська

МІФОЛОГЕМИ У «СЛОВІ О ПОЛКУ ІГОРЕВІМ»

Мета вивчення української літератури в закладах загальної середньої освіти – виховання учнів-патріотів України, які знають історію держави; є носіями української культури, поважають культуру інших народів тощо [7]. В основі всього масиву творів української літератури, від класичної і до сучасної, – давньоруські літописи. Серед них справжньою перлиною є «Слово о полку Ігоревім».

Мета нашого дослідження – дослідити міфологеми, які використані автором «Слова».

З цією метою нами проаналізовано текст «Слова» та його літературний переклад Василем Шевчуком, здійснений у 1972 році.

Ретельне прочитання текстів дало змогу виокремити міфологеми, які ми розподілили на декілька розділів: 1) язичницькі божества; 2) демонічні істоти; 3) елементи Всесвіту, що мають у творі міфологічне забарвлення; 4) люди, наділені надприродними властивостями.

До першого розділу належать Троян, Велес, Даждьбог, Стрибог.

Троян – у слов'янській міфології володар неба, землі і підземного царства, минулого, теперішнього і майбутнього. Іноді виступає як супротивник Сонця. За чеською легендою, він гине від сонячного

проміння.

У «Слові о полку Ігоревім» Троян згадується чотири рази: «біжучи тропою Трояна через поля і гори», «були віки Трояна», «ступила дівою на землю Трояна», «на сьомому віці Трояна» [1, с. 547].

На думку мовознавця В. Жайворонка, вживання у тексті «Слова» імені Трояна пов'язується із іменем одного з найдавніших богів старої Русі, володаря й символу цієї землі [2, с. 607] і, одночасно, як ознака часу – давнини – «були віки Трояна, літа Старого Ярослава проминули» [8].

Велес. У язичницькому пантеоні богів Велес – бог землеробства, тварин, потойбіччя, мистецтва, краси, щастя й любові, який протистоїть Перуну [1, с. 50]. У русько-візантійських договорах поряд із громовержцем Перуном згадується Велес: Перун сприймається як бог зброї, а Велес – як бог золота, а тому «на знак вірності йому клали перед кумиром-образом золото та “пили воду із золота”» [1, с. 50].

Походження культу Велеса сягає давніх часів, «очевидно ще до трипільської культури, коли основним заняттям людей ... було не землеробство, а скотарство» [5, с. 64].

У змісті «Слова» бог Велес пов'язаний із міфічним героєм, точніше напівміфічним і напівреальним персонажем – співцем Бояном.

Автор «Слова» називає його «мудрим та веселим», «премудрим піснетворцем славетних Ярославових часів», онуком, «нащадком» Велеса, «віщим соловейком», який то «співав комусь осанну величальну», «то білкою носився по деревах», то «землею – сірим вовком», то «в підхмар'ї орлом могутнім з клекотом ширяв», даруючи величальну пісню.

Ще одним міфічним героєм у творі виступає князь Всеволод, якого автор називає «буй-туром» або «Всеволодом-туром».

На думку дослідниці Г. Лозко, Тур був сином Велеса, його символом вважався золоторогий олень [6, с. 128]. Цей міфічний персонаж мав досить войовничий характер, тому й Всеволода за його запальну вдачу, нестримну фізичну силу автор називає «буй-туром» («яр-туром»), що, за твердженням О. Знойка, згодом могло перетворитися на слово «богатир», як на ознаку сильного воїна [4, с. 89].

Дажбог (Даждьбог) – син могутнього бога вогню Сварога, божество сонця, земного достатку [5, с. 63], він – подавач усякого добра, опікун людської долі та достатку; бог, який дає білий день, щастя та любов.

У «Слові о полку Ігоревім» втіленням Даждьбога виступає Сонце (у тому числі і як елемент Всесвіту). Як справжня жива істота, воно іноді гнівається на людей, а тому Сонце «світле-трисвітле» своїм пекучим промінням губить воїнів князя Ігоря.

Одночасно з цим, автор пов'язує родинними зв'язками Даждьбога і русичів, називаючи їх «онуками бога». І навіть втеча з полону князя Ігоря благословляється Сонцем: «Сонце світиться на небесах» – Ігор князь в Руській землі» [8].

Стрибог – цар-батько вітрів, небесний володар грози, бурі, ураганів.

У Стрибога з дружиною шість синів і шість дочок та безліч підвладних вітрів – їхніх онуків. Найвідоміші з них: Ласкавець, Дмухач, Степовий, Грозовий, Буревій, Смерч, Бирса, Вихор, Бігун, Верховник, Горішний, Долішний, Шарпун, Крутій, Помірок, Труба, Посвистач, Польовий. Ці та інші вітри допомагають богу-громовику в його битвах з демонами і користуються його вогненними стрілами [1, с. 510].

Ще є чотири вітри-велетні – Сівер (північний), Літник (літній), Стрига (східний), Вітрило (південний) [2, с. 583]. Втім, на відміну від доброго Дажбога, Стрибог – зле божество, тому Ярославна дорікає йому за те, що він направляв стріли ворожі проти руських воїнів, за те, що гойдав на морі кораблі, розвіяв веселощі жіночі по сивій ковилі [8].

Розглянемо детальніше *Діву* – демонічну істоту, образ якої використовує автор «Слова». У творі Діва – втілення смерті, руйнації, ворожої сили, «яка ступила на землі Трояна» і «ополчилася на Русь».

Образ Діви дуже нагадує Смерть, яка прийшла на руську землю і «заплескала крилами край Дону, прогнавши золоті часи» [8].

До елементів Всесвіту, що мають у творі міфологічне забарвлення, ми віднесли Сонце.

Сонце – у світогляді давніх слов'ян – це не просто джерело світла і тепла, це – Всевидяче божество, Вища космічна сила, Центр буття, найвеличніше творіння богині Лади і бога Сварога [2, с. 564].

Враховуючи особливу повагу до світила, його надзвичайно поширений на слов'янських землях культ, не можна не захоплюватися відвагою Ярославни, яка в запалі докоряє Сонцю за те, що воно «промені жагучі простерло в безводному степу», «звело луки спрагою, стягнуло журбою сагайдаки». Та вже наприкінці твору сонце, разом із русичами, радіє поверненню князя на рідну землю.

У слов'ян надзвичайно поширеними були культури природних стихій – сонця, вогню, води, тим дивовижнішою є сила духу жінки, яка наважується докоряти найсвятішим, найпотужнішим силам, які керують життям Всесвіту.

Однак, жінка, прагнучи допомогти своєму чоловікові, не тільки докоряє, а й забезпечує князю допомогу і покровительство божественних сил, адже незабаром «смерчі потяглися імлюю в степ: то Ігореві бог таким знаменням вказує дорогу» [8].

До категорії людей, наділених надприродними властивостями, ми віднесли князя Всеволода буй-тура. Його образ ми розглянули у контексті образу бога Велеса та Всеслава – князя, якого за його життя досить часто називали вовкулаком.

У «Слові» автор про нього говорить: «Всеслав удень судив і напучав, / Уділи роздавав княжатам, / А нічю бігав вовком по Русі: / Допоки півень тричі прокричить, / Із Києва домчить Тмуторокані / І сонцеві дорогу перейде. / Йому задзвонять в Полоцьку, а він / Той дзвін ранковий в Києві почує... / Хоч віщою душа його була, / А тіло дужим, лиха натерпівся, /

Ому Боян, наш мудрий та веселий, / Колись-бо мовив приспівку таку: / “І хитрому, й кмітливому, / І чаклуну умілому / Суд божий не минуть”» [8].

Варто зазначити, що у текстах літописів Всеслава називають «віщуном».

Таким чином, ми виокремили та проаналізували міфологеми, використані у «Слові о полку Ігоревім», а саме образи язичницьких божеств: Трояна, Велеса, Дажбога, Стрибога, культу Сонця і вітру (у контексті образу Стрибога), міфічного героя Бояна та князя буй-тура Всеволода, демонічної істоти Диви як еквівалента Смерті, людей, які володіють надприродними здібностями, – князя-вовкулаку і віщуна Всеслава. Використання цих образів у творі засвідчує, що у часи створення «Слова» усе ще поширеними залишалися язичницькі вірування, а міфи про язичницькі божества – загальновідомими.

Список використаних джерел

1. Войтович В. Українська міфологія. Київ : Либідь, 2002. 664 с.
2. Жайворонок В. Знаки української етнокультури : словник-довідник. Київ : Довіра, 2006. 703 с.
3. Завадська В., Музиченко Я., Таланчук О., Шалак О. 100 найвідоміших образів української міфології. Київ : Орфей, 2002. 448 с.
4. Знойко О. П. Міфи Київської землі та події стародавні. Наук.-попул. ст., розвідки : для ст. шк. в. / Передм. В. Р. Коломійця. Київ : Молодь, 1989. 304 с.
5. Лановик М. Б., Лановик З. Б. Українська усна народна творчість : підручник. 3-тє вид., стер. Київ : Знання-Прес, 2005. 591 с.
6. Лозко Г. Українське народознавство. Вид. 5-тє, зі змін. та доповн. Мандрівець, 2011. 512 с.
7. Українська література. 5–9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/onovlennya-12-2017/na-sajt-ukrayinska-literatura-5-9-z-chervonimdoc-2.pdf>
8. Шевчук В. Слово про Ігорів похід. URL: <http://litopys.org.ua/slovo67/sl40.htm>.

Дмитро Саранюк

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОГО НАУКОВОГО ГУРТКА

Особливість сучасного освітнього процесу в умовах швидкого зростання потоку інформації полягає не тільки в тому, щоб надати студентам знання та вміння, розвивати їх теоретичне мислення, а ще й у тому, щоб реалізувати можливості самостійного набуття знань, вміння